

اوژن یونسکو
آوازخوان طاس

ضد تئاتر

محمد تقی غیاثی

فرهنگ جاوید

فهرست

درآمدی بر چاپ دوم

۹

زندگی نامه اوژن یونسکو

۱۳

آوازخوان طاس

۱۹

زندگی نامه اوژن یونسکو

به سال ۱۹۱۲ در رومانی متولد شد. در یک سالگی همراه مادر فرانسوی و پدر خود به فرانسه رفت و تا سیزده سالگی در آن جا بود. پس از آن به رومانی برگشت و در هفده سالگی وارد دانشگاه بخارست شد و به تحصیل ادبیات فرانسه پرداخت. در سال ۱۹۳۸ برای گذراندن دوره دکتری ادبیات فرانسه به پاریس رفت، و از آن پس در آن شهر ماندگار شد. در دوره تحصیل به اشعار سمبولیست‌های فرانسه علاقه مند گردید و گناه و مرگ در اشعار فرانسه، از زمان بودلر به بعد را موضوع پایان نامه دکتری خود قرار داد. با محافل ادبی فرانسه روابطی نزدیک داشت و شدیداً تحت تأثیر سوررئالیست‌ها و نیز آثار آلبر کامو^۱ و هم‌وطن خود کاراژیا^۲، نمایش نامه نویس معروف، قرار گرفت.

1. Albert Camus (1913-1960)

۲. Ion Luca Caragiale (۱۸۵۲-۱۹۱۲)؛ نمایش نامه نویس، شاعر، مدیر تئاتر، تحلیلگر سیاسی و روزنامه نگار رومانیایی.

آسمان را خالی یافتند. پس هستی را پوچ، یعنی بی هدف، بی اعتبار و بی معنی شمردند. گفتند که "دلهره" مضمون هستی و "مرگ" پایان آن است. آدمی در این جهان غریب و تنهاست. امکان تفاهم نیست — این حال را در آن دوره احساس پوچی نامیدند. نویسندگانی نظیر سارتر و کامو این احساس را در آثار خود مورد بحث قرار داده با نشر نمایش نامه‌ها و رساله‌های فلسفی کوشیدند که به حل این مشکل کمک کنند: در بسته^۱، مگس‌ها^۲، و قصه غثیان^۳ و نیز رساله هستی و نیستی^۴ را سارتر در این دوره منتشر ساخت. کامو علاوه بر اسطوره سیزیف^۵ و مقالات گوناگون دیگر، قصه بیگانه^۶ و نیز نمایش نامه‌های سوء تفاهم^۷ و کالیگولا^۸ را در همین مقطع نوشت. درونمایه اصلی همه این آثار تنهایی آدمی و غربت او در این جهان، بیهودگی هستی و چیرگی دلهره است. نویسندگان این دوره، که عموماً دارای مَشرب فلسفی بوده‌اند، پوچی هستی را تصدیق می‌کنند ولی با آن می‌جنگند: به عقیده سارتر، انسان مسئول اعمال خویش است، بنابراین می‌تواند حیاتی حماسی برای خود پدیدار سازد و ذلیل و پوچ نگردد. کامو می‌گوید که شور هستی، به‌رغم همه دلهره‌ها، نیرومندتر از احساس پوچی است و انسان با مبارزه می‌تواند دست رد به سینه آن بزند. این دوره، نخستین مرحله نمایش پوچی محسوب می‌شود و راه‌جویی از خصوصیات عمده آن است.

از سال ۱۹۵۰ به بعد، پوچی نه همان درونمایه فلسفی نمایش نامه‌ها،

پوچی یعنی چه؟

خاستگاه آثار او نمایش نامه‌های او زاینده دو حالت روانی است: خلأ و سرشاری؛ یا به قول خود او: نور سرشار و ظلمت مطلق. یونسکو می‌گوید: «گاه احساس می‌کنم که دیوارها فرومی‌ریزند و در جهانی سرشار از رنگ و نور بیدار شده‌ام. در این خیرگی عظیم، امکان وجود برمی‌خیزد و سرپای هستی پوچ و تهی می‌نماید. از هستی خود در این دنیای تازه و ناشناخته در شگفت می‌شوم و احساس ناپایداری و گریز می‌کنم. دلهره بر من چیره می‌شود. ولی این لحظه دیری نمی‌پاید: نور جای خود را به تیرگی می‌بخشد و اشیاء، جهان را پُرمی‌کند و سبک‌باری تبدیل به سنگینی می‌شود. در چنین حالتی، سخن درهم شکسته می‌شود و واژه‌ها چون لاشه فرو می‌پاشند.» شگرد عمده او در بیان حالات روانی اغراق است: معایب برجسته‌تر می‌شود، تمثیل‌ها غیرقابل قبول می‌گردند و رفتار آدمی مسخره‌تر جلوه می‌کند. ولی هیچ گفتار و رفتار مضحکی نیست که از خاستگاهی دردناک و فاجعه‌آمیز سربرنیاورد. خود او این شگرد را پیوند ژرف هزل و فاجعه می‌داند.

نمایش نامه‌های عمده او آوازخوان طاس، صندلی‌ها، کرگدن، درس^۱، تشنگی و گشنگی^۲ است.

ارمنان جنگ دوم برای مردم اروپا کشتار وحشیانه بود و فقر و دربه‌دوری و ناکامی. در برابر آن همه بیداد، مردم دچار سرگشتگی و آشفتگی روانی شده بودند و جهان را نسبت به دردهای خود کور و کرو بی‌اعتنا، و

1. *Huis clos* (1944)

2. *Les mouches* (1943)

3. *La nausée* (1938)

4. *L'Être et le néant* (1943)

5. *Le Mythe de Sisyphe* (1942)

6. *L'Étranger* (1942)

7. *Le Malentendu* (1944)

8. *Caligula* (1938)

1. *La Leçon* (1951)

2. *La Soif et la Faim* (1964)